

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Lausuntopyyntöne 4.6.2014 VM035:00/2014

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi kuntien velvoitteiden ja ohjauksen vähentämisestä ja monialaisten toimintamallien tukemista koskevista kokeiluista

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry lausuu seuraavasti:

SAK näkee esityksen mukaisen kokeilulain yleisesti ottaen tarpeellisen ja kannatettavana, jotta palveluiden tuottamisen uudet toimintamallit mahdollistuisivat ja palveluiden vaikuttavuus paranisi. Kokeiluissa olisi keskityttävä sellaisten vaihtoehtoisten toimintatapojen löytämiseen, joilla palveluiden laatua voidaan parantaa. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien (vanhusten, vammaisten) palveluiden parantaminen tulee olla kokeiluissa erityisesti tarkastelussa.

Seuraavassa huomioita kokeilualueittain:

1) Hyvinvoinnin integroitua toimintamallia koskeva kokeilu

Lakiehdotuksen 2 luku koskee hyvinvoinnin integroitua toimintamallia ja 4§:ssä on listattu, millaisia hoito- ja palvelusuunnitelmia eri lakien perusteella tällä hetkellä tehdään. Luettelo antaa varsin kattavan kuvan, miten siiloutunut nykyinen järjestelmä on. On varmasti perusteltua kokeilla, miten paljon palveluja/etuuksia/hoitoa tarvitsevien henkilöiden osalta tiedon vaihtoa ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken voidaan parantaa yhteisillä palvelusuunnitelmissa. Tietenkin voi kysyä, eikö yhteistyötä voisi tehdä jo nyt, jos siihen olisi aitoa halua eri toimijoiden kesken. Yhteisiä palvelusuunnitelmia tehtäessä on huolehdittava yksityisyyden suojasta ja lähtökohtaisesti suunnitelmat laaditaan asiakkaan/palvelujen tarvitsijan kanssa yhteistyössä. Oleellista on tässäkin yhteydessä tietoja käsittelevien henkilöiden vaitiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa koskeva pykälä (27§).

2) Koulutuspalveluja koskeva kokeilu

Kokeilun tavoitteena on parantaa kuntien edellytyksiä hyödyntää oppilaitosverkkoa ja henkilöstöä perusopetuksessa peruskoulun jälkeisessä tutkintotavoitteisessa koulutuksessa. Esityksessä jää epäselväksi, mitä tällä konkreettisesti tarkoitetaan. Onko esim. tarkoitus käyttää perusopetuksen opetustiloja ja henkilöstöä lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa? Sinänsä ajatus on kannatettava, kun toisen asteen oppilaitosverkkoa uudistetaan, niin todennäköisesti jäljelle jää vähemmän lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjiä. Oppilaitosverkoston harventuessa toisen asteen koulutuksen alueellinen saatavuus on turvattava. Ikäluokkien pientyessä olisi perusteltua siirtää

2.7.2014.

henkilöresursseja toisen asteen koulutukseen ja aikuiskoulutukseen. Tämä edellyttää esim. peruskoulun opettajilta muuntautumiskykyä toimia aineen opettajana lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa.

Toinen kysymys on, miten tämä koulutuspalvelukokeilu kytkeytyy osaksi toisen asteen oppilaitosverkoston rakenteellista uudistamista. Tavoitteena on, että uusi järjestäjäverkko uusilla toimiluvilla astuu voimaan vuoden 2017 alusta. Osittain koulutuspalvelukokeilun ja toisen asteen oppilaitosverkon uudistamishankkeen tavoitteet ovat yhteneväisiä. Tämän vuoksi on kysyttävä, onko järkevää tässä kokeilussa korostaa lukioiden välisen hallinnollisen yhteistyön kokeilemistä, koska samanaikaisesti on käynnissä prosessi, jossa lukioiden määrä merkittävästi vähenee.

Tässä valossa tärkeämpää olisikin sekä hallinnollinen että henkilökunnan ja toimitilojen kautta tapahtuva kouluverkon toiminnan tehostuminen.

3) Kuntien toiminnan valvontaa koskeva kokeilu

Lakiehdotuksen luvussa 4 käsitellään kuntien toiminnan valvontaa koskevaa kokeilua. Kokeilukokonaisuus koostuu indikaattoriperustaisen valvonnan käyttöönotosta, omavalvonnan kehittämisestä ja AVI:en sekä kuntien yhteistyön kehittämisestä kuntien ohjauksessa ja valvonnassa.

Lähtökohdaksi on kirjattu, että panosten valvonnasta siirrytään selkeämmin vaikuttavuuden ja laadun valvontaan. Tavoite vaikuttavuuden ja laadun seurannasta on kannatettava. Valvonnassa on tarkoitus käyttää toiminnan tuloksellisuutta osoittavia indikaattoreita, joista sovitaan valtion ja kunnan välisessä kokeilusopimuksessa. Oleellista olisi, että käytettävät indikaattorit olisivat kokeilun ja kuntalaisten kannalta asianmukaisia ja aidosti vaikuttavuutta ja laatua kuvaavia. Tavoitteena tulisi olla, että epäkohtiin puuttuvasta valvonnasta päästäisiin virheellistä toimintaa ennaltaehkäisevän ohjauksen suuntaan.

Omavalvonnan kehittäminen on kannatettava tavoite.

Toinen ehdotuksessa mainittu tavoite eli asiakaslähtöisten ja monialaisten toimintatapojen ja palvelurakenteiden kehittäminen ja käyttö on tietenkin sangen kannatettavaa mutta sitä voidaan tavoitella ilman säätelyn ja valvonnan purkuakin.

4) Asumispalveluja koskeva kokeilu

Asumispalveluja koskevalla kokeillulla pyritään 17§:n mukaan edistämään uusia toimintamalleja ja kunnille kustannuspaineita aiheuttavaa viranomaisohjausta keventämään. Ohjauksen keventäminen tai seuraavassa pykälässä(18§) kuvattu perhehoidon kehittäminen eivät saisi ainakaan heikentää asumispalveluja tarvitsevien henkilöiden oikeutta saada tarpeellisia palveluja.

2.7.2014.

5) Kuntien ja KELAn yhteistyötä koskeva kokeilu

Toimeentulotuen Kela-siirron yhteydessä on varmistettava saumaton yhteys sosiaalityöhön. Erityisen tärkeää se on nuorten kohdalla. Pelkkä rahanjako ei estä syrjäytymistä vaan tarvitaan aktiivista sosiaali-, koulutus- ja työvoimapolitiikkaa. Myös pitkäaikaisasiakkaat tarvitsevat palveluja toimeentuloturvan lisäksi. Siirron yhteydessä on myös ratkaistava muutoksenhakuun liittyvät kysymykset.

6) Nuorisotakuuta koskeva kokeilu

Nuorisotakuu kokeilun tavoitteet ovat kannatettavia. Nykytilan arvioinnissa kuvaillaan osuvasti kokeilun perusteita, toteuttamista ja haasteita sekä jatkon kannalta olennaista henkilökohtaisen ja kohdennetun palvelun tarvetta. Kokeilu pitää sisällään yhdyshenkilöiden nimeämisen TE-toimistoon ja kuntaan, työkokeilusopimuksen ja palkkatukihakemuksen nopeutetun käsittelyn, TE-toimistojen sitoutumisen työpaikkojen etsinnästä ja tarjoamisesta kahden viikon kuluessa työn haun alkamisesta sekä yhteisen moniammatillisen palvelusuunnitelman laatimisen. Kokeilussa on hyviä tavoitteita, joita ei ole kirjoitettu lakiin, sillä nuorisotakuusta ei erikseen ole lainsäädäntöä tehty. Tavoitteet olisi tuki kirjoitettava suoraan toteuttavien tahojen velvollisuuksiin.

Vaikka tavoitteet kokeilussa ovat hyviä, on vaarana silti, että suurimmat läpimurrot tapahtuvat viranomaisyhteistyön saralla, ei tukea tarvitsevan nuoren arjessa. SAK korostaisi vielä enemmän koulutuspalveluiden ja muiden viranomaistoimijoiden yhteistyötä. Lähes poikkeuksetta nuorisotakuun näkökulmasta hankalimmat syrjäytymistapaukset kuntoutetaan tavoitteellisen toiminnan piirissä.

Työmarkkinajärjestöt ehdottivat työllisyys- ja kasvusopimuksen 4.7. kohdassa, että TEM ja OKM valmistelevat ohjaamomallin kanssa rinnan avointa ammattiopistoa, jossa nuori saa tarvitsemaansa moniammatillista tukea ja opiskelee omassa tahdissaan. Ministeriöt eivät ole halunneet tätä edistää, eikä siitä ole tässäkään kokeilussa mainintaa.

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittivät seuraavaa:

”Avoin ammattiopisto on koulutus- sekä ohjaus- ja palvelukeskittymä, jossa tarjotaan nuorille ja nuorille aikuisille oikea-aikaisesti ja tarvelähtöisesti koulutusta, ohjausta ja tukea oman elämän parempaan hallintaan ja osaamisen kasvattamiseen. Avoin ammattiopisto -mallissa keskeisenä toimijana ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjät siten, että toiminnalla on yksi päävastuullinen taho, joka rakentaa moniammatillisen tukiverkoston ympärilleen. Periaatteena avoimen ammattiopiston mallissa on, että nuori on koko ajan tavoitteellisen toiminnan piirissä. Käytännössä tämä voi tarkoittaa tutkintojen osien tai niitä pienempien opintokokonaisuuksien suorittamista sekä eri tavoilla hankitun osaamisen jatkuvaa tunnistamista ja tunnustamista.

2.7.2014.

Keskusjärjestöt esittävät, että opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö valmistelevat avoimesta ammattiopistosta valtakunnallisen toimintamallin, joka kytkeytyy osaksi ammatillisen koulutuksen järjestäjien tehtäviä. Siihen liittyvät moniammatilliset tuki- ja ohjauspalvelut (ohjaamo) suunnitellaan paikallisena yhteistyönä kunnallisten toimijoiden sekä TE-toimistojen kesken siten, että ohjaamosta on tehokas siirtymä työhön, koulutukseen tai kuntoutukseen. Ohjaamon toiminta tulee perustaa eri toimijoiden sopimuskumppanuuteen ja sillä tulee olla vastuorganisaatio. Kuntien ja TE-hallinnon säästöpainet edellyttävät mallin rahoituksen selvittämistä”.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry